

Stanovisko Európskeho výboru regiónov – Ľudia na prvom mieste, zabezpečenie udržateľného a inkluzívneho rastu a využívanie potenciálu najvzdialenejších regiónov EÚ

(2023/C 157/04)

Spravodajca:	Pedro DE FARIA E CASTRO (PT/ELS) tajomník predsedníctva regionálnej vlády Azorských ostrovov
Referenčný dokument:	Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Ľudia na prvom mieste, zabezpečenie udržateľného a inkluzívneho rastu a využívanie potenciálu najvzdialenejších regiónov EÚ COM(2022) 198 final

POLITICKÉ ODPORÚČANIA

EURÓPSKY VÝBOR REGIÓNOV (VR)

1. upozorňuje na štrukturálne obmedzenia, ktorým trvalo čelia najvzdialenejšie regióny, ako sa uvádza v článku 349 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ), a ktoré sa v dôsledku pandémie COVID-19 ešte viac zvýraznili;
2. uznáva, že stratégia EÚ pre najvzdialenejšie regióny sa osvedčila pri zintenzívňovaní opatrení na ochranu osobitostí týchto regiónov v rámci EÚ. Situácia, ktorá nastala v dôsledku pandémie COVID-19, ako aj naliehavá potreba riešiť súčasné a budúce hospodárske, sociálne, kultúrne a environmentálne výzvy, však jasne ukázali, že túto stratégiu z roku 2017 s názvom *Silnejšie a obnovené strategické partnerstvo s najvzdialenejšími regiónmi EÚ* je nevyhnutné dôkladne prepracovať;
3. víta skutočnosť, že Európska komisia sa riadi odporúčaním VR prispôsobiť stratégiu EÚ pre najvzdialenejšie regióny vzhľadom na vážne dôsledky pandémie, ako sa navrhuje v stanovisku VR na tému *Správa Komisie o vykonávaní oznámenia Komisie o silnejšom a obnovenom strategickom partnerstve s najvzdialenejšími regiónmi EÚ* – spravodajca: Ángel Víctor Torres Pérez (ES/SES) ⁽¹⁾ –, ako aj v *Správe Európskeho parlamentu o posilnení partnerstva s najvzdialenejšími regiónmi EÚ* ⁽²⁾;
4. pripomína rôzne kroky, ktoré urobili najvzdialenejšie regióny s cieľom obnoviť stratégiu Európskej komisie, pričom vyzdvihuje politické vyhlásenie predsedov najvzdialenejších regiónov prijaté na mimoriadnej schôdzi Konferencie predsedov najvzdialenejších regiónov 3. mája 2021 na Azorských ostrovoch;
5. poukazuje na posilnenie partnerstva medzi Komisiou, členskými štátmi a Konferenciou predsedov najvzdialenejších regiónov v procese prípravy tejto stratégie, čo umožnilo plodný a trvalý dialóg prostredníctvom špecializovaných platforiem a pracovných skupín;
6. víta oznámenie Európskej komisie s názvom *Ľudia na prvom mieste, zabezpečenie udržateľného a inkluzívneho rastu a využívanie potenciálu najvzdialenejších regiónov EÚ* nadväzujúce na pozície, ktoré vyjadrila Konferencia predsedov najvzdialenejších regiónov, a to tak v záverečnom vyhlásení z 18. novembra 2021 (Ponta Delgada, Azory), ako aj v príspevku z 19. januára 2022 prijatom spoločne s Francúzskom, Španielskom a Portugalskom;
7. víta záväzok Komisie posilniť dialóg a poskytnúť týmto regiónom cieleňú podporu, aby mohli v plnej miere využívať výhody týchto politík EÚ a naplniť svoj potenciál, čím by sa prispelo k posilneniu prítomnosti EÚ v oblastiach vplyvu týchto regiónov;

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 37. 2.2.2021, s. 57

⁽²⁾ Správa o posilnení partnerstva s najvzdialenejšími regiónmi EÚ.

8. uznáva význam tohto nového oznámenia a zdôrazňuje potrebu koordinovanej činnosti orgánov na nadnárodnej, vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni a urýchleného vykonávania navrhovaných opatrení. V kontexte početných kríz zároveň upozorňuje na naliehavú potrebu okamžitej a účinnej reakcie s cieľom zabezpečiť hospodársku, sociálnu a udržateľnú obnovu týchto regiónov;
9. vyjadruje poľutovanie nad tým, že v novom oznámení Komisie sa nedostatočne riešia niektoré politiky nevyhnutné na rozvoj najvzdialenejších regiónov;
10. zdôrazňuje, že zraniteľnosť týchto regiónov, ako sa uznáva v článku 349 ZFEÚ, je ešte väčšia vzhľadom na početné prírodné katastrofy, ktorých frekvencia sa zvyšuje v dôsledku globálneho otepľovania, a ktorých rastúci rozsah a intenzita v najvzdialenejších regiónoch naďalej vyvolávajú veľké obavy;
11. konštatuje, že vojna na Ukrajine vytvára ďalší tlak na tieto už i tak zraniteľné regióny a ohrozuje obnovu po skončení zdravotnej krízy. Kúpna sila domácností je v súčasnosti vážne narušená a rôzne odvetvia činnosti znášajú popri ďalších štrukturálnych nákladoch vyplývajúcich zo štrukturálnych obmedzení týchto regiónov ešte aj značné dodatočné náklady;
12. víta závery Rady Európskej únie prijaté 21. júna 2022 k tomuto oznámeniu Komisie z 3. mája a zdôrazňuje ich význam pre vykonávanie tejto novej stratégie pre najvzdialenejšie regióny;
13. vyzýva dotknuté členské štáty, aby svoje najvzdialenejšie regióny podporovali pri budovaní administratívnej kapacity a posilnení rozvíjania zručností, aby mohli v plnej miere využívať programy EÚ;
14. víta konštatovanie obsiahnuté v oznámení Európskej komisie, že najvzdialenejšie regióny sa z faktického ani z právneho hľadiska nepodobajú iným európskym regiónom s osobitnými geografickými charakteristikami, ako sú ostrovy, horské oblasti alebo regióny s nízkou hustotou obyvateľstva;

Riešenie potrieb občanov

15. víta skutočnosť, že Komisia kladie dôraz na potreby ľudí žijúcich v najvzdialenejších regiónoch, ako aj na oživenie hospodárstva a udržateľný a inkluzívny rast reagujúce na tieto potreby;
16. upozorňuje na naliehavú potrebu riešiť významné sociálne a hospodárske nerovnosti najvzdialenejších regiónov voči kontinentálnej Európe a vyzýva Európsku komisiu, aby podporila tieto regióny v procese konvergenencie so zvyškom Európskej únie;
17. víta skutočnosť, že Európska komisia kladie dôraz na význam podpory špecifík najvzdialenejších regiónov pri vykonávaní Európskeho piliera sociálnych práv a dosahovaní cieľov sociálneho samitu v Porte v oblasti zamestnanosti, zručností a znižovania chudoby do roku 2030;

Zohľadnenie výzvy, ktorú predstavuje migrácia

18. požaduje silnú a rozhodnú podporu zo strany európskych inštitúcií pri riešení migračných kríz, najmä v regiónoch ležiacich na vonkajších hraniciach EÚ, ktoré sú ako jediné zodpovedné za prijímanie maloletých osôb bez sprievodu a za poskytovanie základných služieb týmto osobám prichádzajúcim na ich územie, ako aj za pomoc, ktorá sa im poskytuje do dosiahnutia veku dospelosti;
19. pripomína, že Fond pre azyl, migráciu a integráciu (AMIF) a Fond pre vnútornú bezpečnosť (ISF) musia mať k dispozícii dostatok finančných prostriedkov a musí sa zabezpečiť ich regionalizácia s cieľom urýchliť prístup k fondom, a to najmä v krízových situáciách, ako sú napríklad tie, ktorým opakovane čelia niektoré najvzdialenejšie regióny, napríklad Kanárske ostrovy, Guyana alebo Mayotte, a víta príslušný záväzok Komisie v jej novej stratégii;

20. so záujmom očakáva ďalší pokrok v súvislosti s paktom o migrácii a azyle vzhľadom na skúsenosti získané po ruskej invázii na Ukrajinu. Treba pritom preskúmať možnosť aktivácie smernice Rady 2001/55/ES ⁽³⁾ pre migrantov z iných konfliktných oblastí so značným vplyvom na EÚ, ako aj nové opatrenia zavedené v rámci nariadenia Európskeho parlamentu a Rady CARE ⁽⁴⁾ s cieľom dosiahnuť skutočnú solidaritu a spravodlivé rozdelenie migračného zaťaženia medzi všetky členské štáty;

Zelená transformácia

21. víta skutočnosť, že Komisia uznáva, že najvzdialenejšie regióny potrebujú prispôbené opatrenia na adaptáciu na zmenu klímy, keďže sú obzvlášť vystavené jej vplyvom, a to vrátane extrémnych poveternostných podmienok;

22. vyzdvihuje záväzok Komisie naďalej náležite zohľadňovať najvzdialenejšie regióny pri využívaní Fondu solidarity EÚ, ako aj záväzok Komisie podporovať opatrenia na predchádzanie rizikám a budovanie odolnosti voči prírodným katastrofám a podporovať výmenu poznatkov medzi najvzdialenejšími regiónmi a ich susedmi;

23. žiada, aby sa prostredníctvom systematického a komplexného uplatňovania článku 349 ZFEÚ a v nadväznosti na vypracovanie štúdií o posúdení vplyvu zohľadnili dôsledky legislatívneho balíka Fit for 55 najmä na konkurencieschopnosť a prepojenosť najvzdialenejších regiónov. Na základe týchto štúdií by sa mali prijať riešenia prispôbené najvzdialenejším regiónom a v prípade potreby upraviť právne predpisy s cieľom zabezpečiť spravodlivé zaobchádzanie s tými, ktorí už musia znášať dodatočné náklady vyplývajúce z odľahlosti týchto regiónov. Rovnako by sa mal zaistiť prístup domácností a podnikov z týchto veľmi zraniteľných regiónov k Sociálnemu fondu na ochranu klímy, modernizačnému fondu a tiež prístup k financovaniu projektov malého rozsahu v rámci Inovačného fondu;

24. v tejto súvislosti upozorňuje na zvýšenú zraniteľnosť týchto regiónov z dôvodu ich odľahlosti a izolácie od európskeho kontinentu a následne na vplyv, ktorý na ne bude mať dosiahnutie nových cieľov v oblasti zdaňovania emisií a palív vyplývajúcich z balíka Fit for 55;

25. poukazuje na to, že najvzdialenejšie regióny sú izolované energetické systémy, ktoré nie je možné prepojiť s kontinentom. Vyzýva európske inštitúcie, aby presadzovali energetickú autonómiu týchto regiónov prostredníctvom podporných a propagačných politík, ktoré umožnia primeraný prechod zo súčasnej závislosti od energie z fosílnych palív na udržateľné systémy za dostupné náklady;

Zmenšovanie rozdielov v prístupnosti

26. pripomína úplnú závislosť najvzdialenejších regiónov od spoľahlivej a cenovo dostupnej leteckej a námornej dopravy, pokiaľ ide o mobilitu ich obyvateľstva a dodávky základného tovaru, pretože neexistujú alternatívy v podobe pozemnej dopravy, čo spôsobuje vysoké finančné zaťaženie obyvateľov a súvisiace straty pre miestne hospodárstva a verejný záujem;

27. sa domnieva, že nie je možné podporovať rovnosť, začlenenie a celkový rozvoj najvzdialenejších regiónov bez toho, aby sa vypracovala stratégia na zmiernenie odľahlosti a izolácie týchto regiónov. Tá musí nevyhnutne zahŕňať dodatočné opatrenia na kompenzáciu nedostatočnej dostupnosti a zmenšenie digitálnej priepasti s cieľom umožniť rozvoj týchto regiónov, posilniť ich hospodárstvo a riešiť ich trvalé štrukturálne problémy súvisiace s odľahlosťou. Poukazuje na to, že je dôležité, aby nástroj núdzovej pomoci pre jednotný trh zohľadnil najvzdialenejšie regióny s cieľom zaručiť fungovanie dodávateľských reťazcov v čase krízy;

28. v súlade s odporúčaním Európskeho parlamentu v jeho *Správe o posilnení partnerstva s najvzdialenejšími regiónmi EÚ* vyzýva Komisiu, aby posúdila potrebu poskytnutia podpory v oblasti dopravy ako dodatočný nástroj na kompenzáciu nevýhod a strát vzniknutých v dôsledku nákladov na osobnú a nákladnú dopravu;

29. vyzýva na podporu projektov na zlepšenie prepojenosti najvzdialenejších regiónov. V tejto súvislosti upozorňuje na otázku podpory budovania podmorských káblov, ktorá je aj naďalej kľúčovou výzvou pre bezpečnosť tokov údajov, ale aj pre kvalitu a cenovú dostupnosť týchto služieb. Napríklad Réunion a autonómna oblasť Azory budú musieť čoskoro riešiť otázku zastaranosti svojich podmorských káblov na elektronickú komunikáciu. Mala by sa zväziť aj satelitná technológia pre určité územia, ako je Francúzska Guyana, keďže nie vo všetkých obývaných oblastiach je možné inštalovať optické vlákna;

⁽³⁾ Smernica Rady 2001/55/ES z 20. júla 2001 o minimálnych štandardoch na poskytovanie dočasnej ochrany v prípade hromadného prilevu vysídlených osôb a o opatreniach na podporu rovnováhy úsilia medzi členskými štátmi pri prijímaní takýchto osôb a znášaní z toho vyplývajúcich dôsledkov (Ú. v. ES L 212, 7.8.2001, s. 12).

⁽⁴⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/562 zo 6. apríla 2022, ktorým sa menia nariadenia (EÚ) č. 1303/2013 a (EÚ) č. 223/2014, pokiaľ ide o Kohézne opatrenia na podporu utečencov v Európe (CARE) (Ú. v. EÚ L 109, 8.4.2022, s. 1).

Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka

30. zdôrazňuje význam poľnohospodárskeho odvetvia pre hospodárstvo, životné prostredie, územné plánovanie a zamestnanosť v najvzdialenejších regiónoch, ako to uznala EÚ, keď zaviedla osobitný prístup prostredníctvom režimu programu osobitných alternatív pre odľahlosť a ostrovny charakter (POSEI) a stanovila špecifické výnimky v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP), a žiada, aby sa tieto ustanovenia zachovali;

31. s uspokojením konštatuje, že nástroje štátnej pomoci na podporu poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a vidieckych oblastí umožňujú vyššiu maximálnu intenzitu investícií v najvzdialenejších regiónoch a prevádzkovej pomoci a víta návrh Komisie, aby sa v rámci prebiehajúcej revízie týchto nástrojov zachovali osobitné podmienky pre tieto regióny;

32. zdôrazňuje preto význam osobitných ustanovení pre najvzdialenejšie regióny týkajúcich sa pomoci *de minimis* vzhľadom na dodatočné náklady, ktoré sa týkajú každého podniku pôsobiaceho v prvovýrobe poľnohospodárskych výrobkov v najvzdialenejších regiónoch;

33. sa domnieva, že pokiaľ ide o Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV), je centralizované riadenie strategických plánov v rozpore so želanými cieľmi zjednodušenia, efektívnosti a účinnosti, a dúfa, že negatívny vplyv tejto alternatívy bude možné minimalizovať prostredníctvom primeranej flexibility a decentralizácie postupov, pokiaľ ide o vykonávanie strategických plánov v najvzdialenejších regiónoch;

34. vyzýva na pokračovanie úzkej medziinštitucionálnej spolupráce, aby sa mohol posilniť rozpočet programu POSEI, ktorý je základným nástrojom na podporu udržateľnosti miestnej výroby a prispôbenie spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) špecifikám najvzdialenejších regiónov. Riešilo by sa tým preukázateľné chronické podfinancovanie rozpočtu a skutočné potreby najvzdialenejších regiónov a program by sa umožnilo držať krok s vývojom poľnohospodárskych odvetví v týchto regiónoch a naďalej plniť svoje ciele;

Modré hospodárstvo a rybárstvo

35. pripomína, že najvzdialenejšie regióny zväčšujú námorný rozmer Európskej únie, ktorá má vďaka nim najväčší námorný priestor na svete s viac ako 25 miliónmi km² výhradnej hospodárskej zóny (VHZ) a veľké hospodárske príležitosti;

36. víta význam, ktorý sa pripisuje najvzdialenejším regiónom v súvislosti s tradičným odvetvím rybárstva a stratégiami modrého hospodárstva na nadchádzajúce roky, ako aj záväzok Komisie preskúmať požiadavky týkajúce sa postupov vykazovania údajov a ustanovení umožňujúcich štátnu pomoc na obnovu rybárskej flotily v týchto regiónoch, pričom sa zohľadnia ich špecifiká a poskytne podpora rybárom a zároveň sa zabezpečí udržateľný rybolov;

Štátna pomoc

37. víta skutočnosť, že Európska komisia sa vo svojom oznámení zaviazala zohľadniť osobitosti najvzdialenejších regiónov pri revízii nariadení a usmernení o štátnej pomoci vo všetkých odvetviach na základe ustanovení platných pre tieto regióny v právnych predpisoch EÚ o štátnej pomoci. Požaduje väčšiu flexibilitu v systémoch štátnej pomoci;

38. zdôrazňuje, že osobitná pozornosť by sa mala venovať pravidlám štátnej pomoci, ktoré posilňujú a podporujú prepojenosť najvzdialenejších regiónov, najmä pokiaľ ide o preskúmanie usmernení týkajúcich sa štátnej pomoci pre letiská a letecké spoločnosti a pomoci pre námornú dopravu, ako aj prebiehajúcu revíziu nariadení o štátnej pomoci na ochranu životného prostredia, pričom by sa mala doplniť kategória investičnej pomoci, aby podniky v najvzdialenejších regiónoch mohli dodržiavať environmentálne normy stanovené EÚ;

39. vyzýva na vytvorenie diskusného fóra medzi najvzdialenejšími regiónmi a Generálnym riaditeľstvom Európskej komisie pre hospodársku súťaž o pojme pomoc s „čisto miestnym dosahom“, pričom treba mať na pamäti, že viac ako 90 % podnikov nachádzajúcich sa v najvzdialenejších regiónoch sú mikropodniky a malé podniky so slabou finančnou kapacitou a že pomoc týmto regiónom nemôže ovplyvniť hospodársku súťaž na vnútornom trhu, keďže sa zameriava na čisto miestne činnosti;

40. okrem toho zdôrazňuje, že je dôležité zabezpečiť kontinuitu všetkých daňových systémov v najvzdialenejších regiónoch, keďže akékoľvek prerušenie by mohlo vážne destabilizovať hospodárstva a pracovné miesta v týchto regiónoch;

Cestovný ruch

41. upozorňuje na kľúčovú úlohu, ktorú zohráva odvetvie cestovného ruchu pri rozvoji najvzdialenejších regiónov ako prierezová hospodárska činnosť, ktorá má veľký vplyv na hospodársky rast, zamestnanosť a regionálny rozvoj;
42. pripomína, že zdravotná kríza spôsobená ochorením COVID-19 mala závažné dôsledky na toto odvetvie a viedla k bezprecedentnému poklesu jeho činnosti;
43. upozorňuje na zraniteľnosť tohto odvetvia, ktoré je vo veľkej miere vystavené geopolitickým, zdravotným a klimatickým externalitám a závisí od leteckých a námorných spojení;
44. zdôrazňuje, že je dôležité podporovať udržateľné a odolné inovačné investície do odvetvia cestovného ruchu, aby sa podporil udržateľný rozvoj tohto strategického odvetvia;
45. vyzýva Európsku komisiu, aby ďalej rozvíjala európsku politiku v oblasti cestovného ruchu vrátane zriadenia európskej agentúry cestovného ruchu, ktorá by podporovala dvojakú transformáciu európskych turistických destinácií, a aby urýchlila obnovu tohto strategického odvetvia pre tieto regióny. Zhoduje sa s Európskym parlamentom v tom, že pri tvorbe a hodnotení týchto politík je potrebné zohľadniť osobitné charakteristiky a ďalšie obmedzenia týchto regiónov a zaručiť potrebné finančné prostriedky na zaistenie ich dostupnosti a ich klimatickej a digitálnej transformácie;

Vonkajší rozmer

46. uznáva, že prepojenie najvzdialenejších regiónov s tromi úrovňami (európska, národná a regionálna) si vyžaduje na jednej strane lepšie využitie výhod vnútorného trhu a na druhej strane lepšie začlenenie do ich bezprostredného prostredia posilnením vzťahov so susednými tretími krajinami a partnermi, pričom v rámci obchodných rokovaní a dohôd treba vždy zohľadniť záujmy najvzdialenejších regiónov;
47. zdôrazňuje, že jednotlivé geografické oblasti, v ktorých sa nachádzajú najvzdialenejšie regióny, vykazujú odlišné charakteristiky, výzvy a príležitosti, a preto je nevyhnutné spoločne vypracovať stratégiu pre každú z týchto oblastí založenú na predchádzajúcej analýze s cieľom identifikovať hlavné spoločné výzvy a naplno využiť potenciál posilnenej spolupráce;
48. zdôrazňuje, že toto predbežné posúdenie by sa malo opierať o dvojaké úvahy: na jednej strane o úvahy o výzvach, ktorým čelí EÚ v týchto oblastiach, a na strane druhej o vplyvoch týchto výziev na európske územia ležiace v týchto oblastiach, ako aj o možných reakciách zo strany EÚ;
49. víta, že Európska komisia sa vo svojom oznámení zaviazala identifikovať možnosti regionálnej spolupráce a výzvy, ktorým čelia najvzdialenejšie regióny, určiť hlavné oblasti spolupráce, rozvíjať príležitosti a podporovať spoluprácu a propagovať výmenu medzi najvzdialenejšími regiónmi. Vyzýva dotknuté členské štáty, aby podporovali spoluprácu medzi najvzdialenejšími regiónmi a zámorskými krajinami a územiaми, ako aj s tretími krajinami v týchto oblastiach; nabáda ostatné členské štáty, aby podporovali spoluprácu a výmeny medzi svojimi regiónmi a najvzdialenejšími regiónmi EÚ;
50. vyzýva Komisiu, aby pri revízii geografických stratégií zohľadnila úlohu a špecifiká najvzdialenejších regiónov a zahrnula tieto regióny do konzultačných mechanizmov;

Záver

51. vyzýva na urýchlené prijatie pragmatických a prispôsobených riešení, pričom by sa systematicky uplatňoval článok 349 ZFEÚ, v snahe zabrániť ohrozeniu cieľa hospodárskej, sociálnej a udržateľnej obnovy;
52. upozorňuje na potrebu účinného posilnenia podpory konkurencieschopnosti a predchádzajúceho hodnotenia vplyvu politík EÚ na najvzdialenejšie regióny, a to využitím územných prístupov, ktoré zabezpečia ochranu príjmov ich občanov;
53. vyzýva Európsku komisiu, aby spoločne s najvzdialenejšími regiónmi a ich členskými štátmi vypracovala operačný plán spolu s harmonogramom.

V Bruseli 8. februára 2023

Predseda
Európskeho výboru regiónov
Vasco ALVES CORDEIRO